

Stručni rad

O leksikografiji na mreži - Provedba projekta "Gimnazijski mrežni pojmovnik" u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica

Vera Žužić, prof. hrv. jezika i književnosti, prof. izvrsna savjetnica
dr. sc. Josip Strija, viši knjižničar, stručni suradnik školski knjižničar
savjetnik

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica

Sažetak

Projekt "Gimnazijski mrežni pojmovnik" uspješno je unaprijedio obrazovno iskustvo učenika Gimnazije Petra Preradovića Virovitica. Prikupljanjem, obradom i uređivanjem pojmova te izgradnju mrežnoga pojmovnika, učenici su razvili leksikografske i leksikološke vještine, unaprijedili kritičko razmišljanje i digitalne kompetencije. Aktivno sudjelovanje u projektu omogućilo im je praktičnu primjenu teorijskih znanja i poboljšalo njihove timske i komunikacijske vještine, a natjecateljski aspekt projekta dodatno je motivirao učenike, povećavši njihov angažman i interes za izvannastavne aktivnosti. S ukupno prikupljena 974 pojma koji su obrađeni i uneseni u mrežni pojmovnik, stvorena je trajna baza znanja dostupna svim učenicima i široj javnosti. Korištenje digitalnih alata i tehnologije dodatno je osnažilo digitalne kompetencije učenika, pripremajući ih za suvremene obrazovne i profesionalne izazove, a projekt je značajno pridonio boljoj pripremljenosti učenika za državnu maturu i buduće obrazovne izazove.

Ovaj inovativni pristup obrazovanju pokazao je kako integracija suvremenih tehnologija i interdisciplinarni rad mogu dovesti do dugoročnih koristi i stvaranja vrijednih obrazovnih resursa. Projekt "Gimnazijski mrežni pojmovnik" može poslužiti kao model za slične inicijative u drugim školama i obrazovnim institucijama.

Ključne riječi: izvannastavne aktivnosti, leksikografija, mrežni rječnik, projekt, pojmovnik

1. Uvod

Mrežni rječnici imaju potencijal revolucionirati način na koji se leksikografija poučava u srednjim školama. [7] Pružajući učenicima jednostavan pristup širokom rasponu izvora, mrežni rječnici mogu im pomoći da učinkovitije razviju svoje vještine vokabulara. [2] Ovi alati ne nude samo definicije riječi, već i primjere kako se koriste u kontekstu, sinonime, antonime, pa čak i zvučni izgovor. Ovo bogatstvo informacija može produbiti učenikovo razumijevanje riječi i pomoći im da shvate nijanse koje možda nisu vidljive iz tradicionalnog rječničkog zapisa. Nadalje, online rječnici često uključuju interaktivne značajke kao što su kvizovi i igre riječi koje čine učenje vokabulara zanimljivijim i ugodnijim za učenike. Korištenje mrežnih rječnika donosi brojne prednosti, kao što su: slobodan pristup informacijama o jeziku, mogućnost korištenja multimedijских sadržaja poput slika i audiozapisa za bolje razumijevanje, te integracija igara za učenje koje mogu pomoći korisnicima da nauče rječničke sadržaje na zabavan način [6]. Uključivanjem elemenata gamifikacije u proces učenja, rječničke platforme [1] mogu motivirati učenike da provode više vremena istražujući jezik i proširujući svoj leksik te tako preuzeti kontrolu nad svojim obrazovanjem istražujući nove riječi vlastitim tempom izvan učionice. Ova autonomija promiče navike samousmjerenog učenja koje su ključne za akademski uspjeh nakon srednje škole. [8]

Spomenuti gotovi rječnički sadržaji dostupni na mreži ostvaruju isključivo navedene ciljeve dok se ciljevi višestruko šire u odnosu na projektne aktivnosti kojima je cilj izgradnja rječničke baze. Upravo s ciljem povećanja razine usvojenosti ishoda vezanih uz leksikografiju i leksikologiju te izgradnje mrežno dostupnog, školskog, gimnazijskog pojmovnika kojim će se služiti učenici Gimnazije Petra Preradovića Virovitica te svi ostali zainteresirani učenici Republike Hrvatske kao i ostala zainteresirana javnost, u školskoj godini 2023./2024. smo pokrenuli školski projekt „Gimnazijski mrežni pojmovnik“.

U svrhu ostvarenja ciljeva projekta "Gimnazijski mrežni pojmovnik" realizirano je nekoliko ključnih aktivnosti. Projekt je započeo prvim radnim sastankom uredništva u rujnu 2023. godine, gdje su definirane uloge i zadaci te je isplaniran daljnji tijek aktivnosti. Tijekom istog mjeseca izrađeni su podsjetnici s QR kodovima za svaku učionicu, čime su učenici motivirani na svakodnevno slanje novih pojmova putem tableta. Organizirane su četiri radne točke u školi kako bi se olakšalo slanje pojmova, a paralelno je započela organizacija Gimnazijskog mrežnog pojmovnika i izrada mrežnog sjedišta koje će služiti kao platforma za unos i pristupanje pojmovima. Od listopada 2023. do lipnja 2024. uredništvo se redovito sastajalo jednom tjedno kako bi pregledalo, oblikovalo i unosilo nove pojmove u Pojmovnik, te ga tako redovito ažuriralo. Natjecateljski duh među učenicima potican je simboličnim nagradama koje je osigurala škola, a evaluacija projekta pokazala je visoki stupanj zadovoljstva učenika. Rezultati projekta objavljeni su na mrežnoj stranici škole i školskim društvenim mrežama te na posebnom mrežnom središtu izgrađenom za ovaj projekt, koje ujedno predstavlja i gotovu rječničku bazu koja je dostupna na poveznici: <https://sites.google.com/view/gmp-gppv>.

2. Projektne aktivnosti, rezultati i korisnici

2.1. Projektne aktivnosti

Projekt izrade Gimnazijskog mrežnog pojmovnika započeo je u rujnu 2023. godine prvim radnim sastankom uredništva, sastavljenog od učenika Gimnazije Petra Preradovića Virovitica. Zadatak uredništva je obuhvaćao nekoliko ključnih aktivnosti koje su osigurale uspješan razvoj i implementaciju projekta. Ključna odgovornost uredništva bila je organizacija i izrada mrežnog sjedišta Gimnazijskog mrežnog pojmovnika na temelju pojmova koje su slali učenici cijele škole tijekom nastavne godine. Kroz gotovo cijelu nastavnu godinu, od listopada 2023. do svibnja 2024., uredništvo je održavalo redovite sastanke jednom tjedno, tijekom kojih su radili na izradi i definiranju novih pojmova, vrednovanju pristiglih materijala, rješavanju nedoumica te ažuriranju pojmovnika. Učenici su također surađivali online u svoje slobodno vrijeme i nakon nastave, osiguravajući konstantnu suradnju i komunikaciju. Uredništvo je bilo zaduženo za vrednovanje i obradu pristiglih materijala te njihovu objavu na mrežnom sjedištu. Kroz svoj rad, uredništvo je uspostavilo temelj za stvaranje trajne rječničke baze koja će se koristiti i nadopunjavati u budućnosti. Evaluacija projekta, koja je također bila dio njihovih zadataka, omogućila je sagledavanje postignutih rezultata i planiranje daljnjih koraka. Korištenjem literature poput udžbenika, gramatika, Hrvatskog pravopisa, radnih materijala, rječnika i leksikona te besplatnih digitalnih alata (Google Forms, Google Sites, Google Drive), uredništvo je uspješno izradilo i održavalo digitalni pojmovnik koji će biti koristan alat za sadašnje i buduće generacije učenika.

Oblikujući zapise u Gimnazijskom mrežnom pojmovniku, učenici su se koristili unaprijed dogovorenim pravilima, definirajući pojmove korištenjem najprije fizičkih izvora informacija (najčešće enciklopedija i rječnika), a zatim i onih mrežnih uz pomoć kojih su povezali pojam, njegov sadržaj s definicijom i detaljnim obrazloženjem što je vidljivo na primjeru pojma *abiogeneza*.

abiogeneza

Teorija po kojoj živa materija može nastati iz nežive; suprotno biogenezi. Od antike pa sve do sredine XVII. st. vjerovalo se da najniži organizmi mogu izravno (arhigonijom) nastati od elemenata anorganske prirode. (Više)

Izvor: Hrvatska enciklopedija

Predmet: **Biologija**

Pojam poslali: Rajnović, N. (4. b) - 25-03-24.

Slika 1. Opis pojma *abiogeneza* u Gimnazijskom mrežnom pojmovniku

Zapis iz Gimnazijskog mrežnog pojmovnika sadrži nekoliko ključnih elemenata koji osiguravaju sveobuhvatno razumijevanje pojma". Prvo, pružena je definicija pojma koja opisuje abiogenezu kao teoriju prema kojoj živa materija može nastati iz nežive, za razliku od biogeneze. Definicija je dodatno razrađena povijesnim kontekstom, navodeći da se od antike do sredine XVII. stoljeća vjerovalo kako najniži organizmi mogu izravno nastati iz anorganskih elemenata, procesom

poznatim kao arhigonija. Izvor informacija je jasno naveden, a to je Hrvatska enciklopedija, što potvrđuje vjerodostojnost podataka. Predmet kojem pojam pripada je biologija, čime se pojašnjava kontekst u kojem se pojam koristi. Dodatno, zapis uključuje informacije o pošiljatelju pojma (Rajnović N.) iz razreda 4.b, te datum slanja, 25. ožujka 2024. godine. Ovi elementi zajedno pružaju cjelovit i pouzdan opis pojma, obogaćen relevantnim povijesnim i kontekstualnim informacijama.

Nakon prve godine provedbe projekta, stvorila se baza pojmova koja će se koristiti i u nadolazećim godinama, uz mogućnost nadopune i izmjena prema potrebama. Taj je izgrađeni alat javno dostupan te će ga moći koristiti buduće generacije učenika gimnazije, kao i svi zainteresirani učenici u Hrvatskoj.

2.2. Rezultati

U okviru projekta Gimnazijskog mrežnog pojmovnika, ostvareni su značajni rezultati koji su doprinijeli unapređenju leksikoloških i leksikografskih vještina učenika. Prije svega, povećana je razina usvojenosti ishoda vezanih uz leksikologiju i leksikografiju kroz aktivno sudjelovanje učenika u izradi i definiranju pojmova. Ovaj proces potaknuo je njihov interes za izgradnju leksikografskih djela, što se očitovalo kroz entuzijastičan odaziv na poziv za slanje novih pojmova i redovito sudjelovanje u sastancima uredništva. Izgrađen je mrežno dostupan pojmovnik, koji je postao vrijedan resurs ne samo za sve učenike Gimnazije Petra Preradovića u Virovitici, već i za učenike diljem Republike Hrvatske i širu javnost. Ovaj pojmovnik omogućuje bolju pripremljenost učenika za svladavanje školskih sadržaja, pružajući im lako dostupan izvor informacija. Također, projekt je doprinio višegodišnjoj pripremi učenika za polaganje ispita državne mature, jer su kroz rad na pojmovniku produbili svoje znanje i vještine potrebne za uspješno polaganje ispita. Korištenjem besplatnih digitalnih alata i mrežnih resursa, učenici su razvili interes za obrazovanje putem mreže, čime su stekli digitalne kompetencije koje su ključne u suvremenom obrazovnom okruženju. Projekt je tako ostvario sve predviđene ciljeve, unaprijedivši obrazovne ishode i motivaciju učenika za daljnje učenje i istraživanje.

Projekt "Gimnazijski mrežni pojmovnik" rezultirao je značajnim uspjesima i pozitivnim promjenama, kako u znanju i vještinama učenika, tako i u unapređenju izvannastavnih aktivnosti.

Ukupan broj prikupljenih pojmova iznosi 1301, dok je 974 pojmova obrađeno i uneseno u mrežni pojmovnik nakon provjera dupliciranih vrijednosti i ponavljanja te pogrešno upisanih pojmova. U projektu je sudjelovalo 100 učenika iz 12 razreda, pri čemu su najaktivniji bili 4. b razred s 517 pojmova, d razred s 449 pojmova i a razred sa 119 pojmova. Među učenicima, najviše pojmova je poslala Lana Kolaković iz 2. d razreda (405 pojmova), zatim Nina Rajnović iz 4. b razreda (271 pojam) i Tamara Deak, također iz 4. b razreda (118 pojmova). Pojmovi su pokrivali razne predmete, među kojima je Hrvatski jezik bio najzastupljeniji s 449 pojmova, slijedi Povijest sa 227 pojmova, Geografija sa 122 pojma i Biologija sa 112 pojmova.

Projekt je ostvario brojne pozitivne promjene i unapređenja. Prvo, povećanje razine znanja i vještina učenika očitovalo se kroz kvalitetno oblikovane definicije i strukturirane pojmove, čime su unaprijedili svoje leksikografske vještine. Drugo, natjecateljski karakter projekta dodatno je motivirao učenike na aktivno sudjelovanje, a najaktivniji razredi i učenici simbolično su nagrađeni, što je

povećalo njihovu motivaciju. Također, projekt je značajno obogatio izvannastavne aktivnosti škole. Učenici su imali priliku sudjelovati u aktivnostima koje nisu dio redovnog nastavnog plana, što je pridonijelo raznovrsnosti i kvaliteti izvannastavnih programa. Stvoren je i trajni resurs u obliku rječničke baze koja će se moći koristiti i nadopunjavati u budućim godinama, osiguravajući održivost i dugoročnu korist projekta. Osim toga, projekt je pomogao u boljoj pripremi učenika za polaganje državne mature te im omogućio korištenje mrežnih resursa u svrhu obrazovanja. Kroz sudjelovanje u projektu, učenici su razvili veći interes za leksikografiju i korištenje mrežnih resursa u obrazovne svrhe, što će imati pozitivan utjecaj na njihovo daljnje obrazovanje.

Slika 2. Najzastupljeniji predmeti prema broju pojmova u Gimnazijskom mrežnom pojmovniku

2.3. Korisnici

Korisnici (sudionici) projekta "Gimnazijski mrežni pojmovnik" aktivno su sudjelovali u njegovoj provedbi kroz različite aktivnosti, stječući pritom vrijedna znanja i vještine. Učenici su svakodnevno prikupljali nove pojmove koje su čuli, zapamtili ili zapisali tijekom nastave ili izvan nje. Ti pojmovi su slani uredništvu putem dostupnog obrasca na četiri školske točke opremljene tabletima, čime su učenici razvijali pažljivo slušanje, bilježenje i samostalno istraživanje pojmova. Odabrani učenici, sudionici županijskih i državnih natjecanja iz Hrvatskoga jezika, postali su članovi uredništva mrežnog pojmovnika, sudjelujući u tjednim sastancima na kojima su pregledavali pristigle pojmove, raspravljali o problematičnim pojmovima, uklanjali duplicirane unose i uređivali definicije. Ova aktivnost omogućila im je razvoj timskog rada, kritičkog razmišljanja i sposobnosti donošenja zajedničkih odluka. Učenici urednici su također naučili kako koristiti rječnike, leksikone i enciklopedije za oblikovanje točnih i jasnih definicija, te kako dodati relevantne izvore i poveznice, čime su poboljšali svoje leksikografske i leksikološke vještine.

Korištenje tableta i online obrazaca za prikupljanje i slanje pojmova unaprijedilo je njihove digitalne kompetencije. Uredništvo je koristilo mrežno sjedište za unos i ažuriranje pojmova, stječući pritom iskustvo u radu s digitalnim alatima za izradu i održavanje baza podataka.

Sudjelovanjem u projektu, učenici su usvojili brojne vještine i znanja. Razvili su leksikografske i leksikološke vještine, stekli sposobnost prikupljanja, analiziranja i definiranja pojmova, te naučili kako razlikovati relevantne i manje relevantne informacije i precizno ih formulirati. Sudjelovanje u radu uredništva zahtijevalo je kritičko razmišljanje i rješavanje problema, unapređujući njihove analitičke vještine. Korištenje digitalnih alata i tehnologije poboljšalo je njihove digitalne kompetencije, dok je rad u uredništvu i suradnja s ostalim učenicima razvila njihove vještine timskog rada, komunikacije i donošenja zajedničkih odluka. Natjecateljski karakter projekta povećao je njihovu motivaciju za sudjelovanje i angažman u izvannastavnim aktivnostima.

3. Zaključak

Projekt "Gimnazijski mrežni pojmovnik" pokazao se kao inovativan i učinkovit način obogaćivanja obrazovnog iskustva učenika, istodobno unapređujući njihove leksikografske, digitalne i timske vještine. Kroz aktivno sudjelovanje u svim fazama projekta, učenici su razvili kritičko razmišljanje i sposobnost preciznog izražavanja, što će im koristiti u daljnjem obrazovanju i profesionalnom razvoju. Projekt je također značajno pridonio boljoj pripremljenosti učenika za nastavne i izvanškolske izazove, omogućujući im da kroz praktičan rad primijene teorijska znanja iz različitih predmeta. Povećana motivacija i angažman učenika vidljivi su kroz njihovo aktivno sudjelovanje u projektu, što je rezultiralo stvaranjem trajnog edukativnog resursa dostupan široj zajednici.

Projekt izrade Pojmovnika dobio je financijsku podršku od 2.477,37€ putem Poziva za financiranje projekata u sklopu izvannastavnih aktivnosti osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova u školskoj godini 2023./2024. Ova financijska podrška omogućila je provedbu projekta i ostvarenje zacrtanih ciljeva. Inovativna uporaba tehnologije u prikupljanju, obradi i dijeljenju informacija dodatno je

osnažila digitalne kompetencije učenika, pripremajući ih za buduće izazove u digitalnom svijetu. Projekt je istaknuo važnost suradnje i timskog rada, potičući učenike na zajedničko donošenje odluka i rješavanje problema, a vodili su ga profesorica hrvatskoga jezika, Vera Žužić i školski knjižničar Josip Strija.

Zaključno, "Gimnazijski mrežni pojmovnik" je ne samo obogatio obrazovni program Gimnazije Petra Preradovića, već je postavio i nove standarde za buduće obrazovne projekte. Kroz multidisciplinarni pristup i integraciju suvremenih tehnologija, projekt je osigurao održivost i dugoročnu korist za sve sudionike, ali i za širu obrazovnu zajednicu. Ovaj uspješan model može poslužiti kao inspiracija za slične inicijative u drugim školama i obrazovnim institucijama.

4. Popis literature

[1.] Abel, A. (2012). Dictionary writing systems and beyond. Oxford: Oxford University Press.

[2.] Fuertes-Olivera, Pedro. (2023). Structuring a Collection of Lexicographic Data for Different User and Usage Situations, https://www.researchgate.net/publication/376534204_Structuring_a_Collection_of_Lexicographic_Data_for_Different_User_and_Usage_Situations, posjećeno 22. 5. 2024.

[3.] Gimnazijski mrežni pojmovnik. URL: <https://sites.google.com/view/gmp-gppv>, posjećeno 20. 5. 2024.

[4.] Juranko, G. (2016.) Školski projekti: primjeri aktivnog učenja i poučavanja, Zadar: Odjel za pedagogiju Sveučilišta u Zadru.

[5.] Novogradec, J. (2020.) Pripremanje i provođenje školskih projekata, <https://www.skole.hr/pripremanje-i-provođenje-skolskih-projekata/>, posjećeno 23. 5. 2024.

[6.] Mihaljević, J. (2020). Igrifikacija Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 46 (2), 871-898. <https://doi.org/10.31724/rihij.46.2.23>, posjećeno 22. 5. 2024.

[7.] Štrkalj Despot, K. i Möhrs, C. (2015). Pogled u e-leksikografiju. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 41(2).

[8.] Tarp, Sven i Fuertes-Olivera, Pedro. (2016). Advantages and Disadvantages in the Use of Internet as a Corpus: The Case of the Online Dictionaries of Spanish Valladolid-UVa, https://www.researchgate.net/publication/311501229_Advantages_and_Disadvantages_in_the_Use_of_Internet_as_a_Corpus_The_Case_of_the_Online_Dictionaries_of_Spanish_Valladolid-UVa, posjećeno 20. 5. 2024.